

SUUREN VALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2005 vp

Hallituksen esitys laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä syyskuuta 2005 käsitellessään hallituksen esitystä laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta (HE 28/2004 vp) hyväksynyt 1. ja 2 lakiehdotuksen sivistysvaliokunnan mietinnön (SiVM 6/2005 vp) mukaisesti, mutta sivistysvaliokunnan mietinnössä ehdotetun uuden 3. lakiehdotuksen 21 §:n muutettuna seuraavasti:

21 §
(1—3 mom. kuten SiVM)
(4 mom. poist.)

Eduskunnan työjärjestyksen 53 §:n 3 momentin perusteella asia lähetettiin suureen valiokuntaan.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kulttuuriministeri Tanja Karpela
- johtaja Jukka Liedes, hallitusneuvos Jorma Waldén ja tekijänoikeustoimikunnan päätoiminen sihteeri Marko Rajaniemi, opetusministeriö.

Lisäksi kirjallisen asiantuntijalausunnon on valiokunnalle toimittanut OTT, dosentti Marjut Salokannel.

Valiokunnan päätös

Perustelut

Teoksen esittäminen jumalanpalveluksen yhteydessä

Käsiteltyään asian suuri valiokunta ilmoittaa yhtyvänsä eduskunnan päätökseen lakiehdotusten sisällöstä. Eduskunnan päätöksen vuoksi 3. lakiehdotuksen johtolause on muutettava säätämisyjärjestyksestä koskevilta osiltaan. Lakiteknisen selkeyden vuoksi valiokunta ehdottaa, että puheena oleva tekijänoikeuslain muutettu 21 § sisällytetään 1. lakiehdotukseen ja 3. lakiehdotus hylätään.

Teknisiä suojauksia koskevat säännökset

Lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä on nousut voimakkaasti esille kysymys lain uusien teknisiä suojauksia koskevien säännösten vaikutuk-

sista lain 12 §:n mahdollistamaan yksityiseen kopiointiin. Keskustelu on koskenut nimenomaan musiikkitalenteita, erityisesti teknisillä suojauksilla varustettujen cd-levyjen sisältämän musiikin ja verkosta kopioitavan musiikin siirtämistä MP3-soittimissa käytettäväksi.

Valiokunnassa on todettu tarve vaikuttaa erityisesti cd-tallenteiden markkinoihin EU:n tekijänoikeusdirektiivin tavoitteiden ja ehtojen mukaisesti siten, että oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien edut ovat paremmassa tasapainossa. Valiokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyy tätä tarkoittavan lausuman (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Valiokunta kiinnittää huomiota sivistysvaliokunnan mietinnön yleisperusteluissa ilmaistuun näkemykseen, jonka mukaan "tekijänoikeuslaista on muodostunut varsin mutkikas ja vaikeasel-

koinen eikä käsiteltävänä oleva lakiehdotus ole kaikin osin omiaan lisäämään sääntelyn selkeyttä ja ymmärrettävyyttä". Suuri valiokunta yhtyy sivistysvaliokunnan kantaan, jonka mukaan hallituksen tulee järjestää tehostettua tiedottamista uuden tekijänoikeuslain sisältämistä oikeuksista, velvollisuuksista ja mahdollisuuksista sekä oikeudenhaltijoiden että käyttäjien kannalta.

Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota tarpeeseen seurata tekijänoikeusjärjestelmää uusien digitaalisten sisältöjen, jakeluteiden, päätte-
laitteiden ja liiketoimintamallien kannalta.

Valiokunnan ehdotukset

Edellä olevan perusteella suuri valiokunta toteaa yhtyvänsä eduskunnan päätökseen tekijänoikeuslain 21 §:stä sekä ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään eduskunnan päätöksen mukaisesti;

että 1. lakiehdotus hyväksytään muuten eduskunnan päätöksen mukaisena, mutta 21 § ja johtolause muutettuina (valiokunnan muutosehdotus);

että 3. lakiehdotus hylätään ja

että hyväksytään yksi lausuma (valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan muutosehdotus

1.

Laki

tekijänoikeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/1961) 26 g §, sellaisena kuin se on laissa 442/1984,

muutetaan 2 ja 9 §, 2 luvun otsikko, 11 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 13 §, 14 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 16 §, 17 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 18 §, 19 §:n 1 momentti sekä pykälän edellä olevan väliotsikon ruotsinkielinen sanamuoto, 20 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 21 ja 24 §, 25 §:n 2 momentti ja pykälän edellä oleva väliotsikko, 25 a §, 25 f § ja sen edellä oleva väliotsikko, 25 g §, 25 h §:n 1 momentti, 25 i §, 26 §, 2 a luvun otsikko, 26 a, 26 b, 26 c, 26 e ja 26 h §, 5 luvun otsikko, 45:n 1—4 ja 6 momentti, 46, 46 a, 47, 47 a ja 48 §, 49 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto ja 3 momentti, 49 a §:n 1 ja 3 momentti, 54 §, 55 §:n 2 momentti, 56, 56 a, 56 c, 57, 58 ja 60 §, 62 §:n 1 momentti sekä 64 §:n 4 ja 5 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun otsikko, 11 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 13 §, 14 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 16 §, 17 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 18 §, 19 §:n 1 momentti, 20 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 21 ja 24 §, 25 §:n 2 momentti ja pykälän edellä oleva väliotsikko, 25 a §, 25 f § ja sen edellä oleva väliotsikko, 25 g §, 25 h §:n 1 momentti, 25 i §, 26 ja 47 a §, 49 a §:n 1 ja 3 momentti, 54 § sekä 64 §:n 4 ja 5 momentti laissa 446/1995, 25 i § viimeksi mainitussa laissa ja laissa 398/2003, 2 a luvun otsikko, 26 b, 26 c, 26 e ja 26 h § sekä 55 §:n 2 momentti mainitussa laissa 442/1984, 26 a § viimeksi mainitussa laissa ja laissa 1254/1994, 45 § mainituissa laeissa 446/1995 ja 967/1997 sekä laissa 1654/1995, 46, 46 a ja 48 § mainituissa laeissa 446/1995 ja 1654/1995, 47 § mainitussa laissa 446/1995 ja laissa 365/1997, 49 §:n 1 ja 3 momentti laissa 250/1998, 56 ja 60 § sekä

62 §:n 1 momentti laissa 715/1995, 56 a § laissa 1024/1995 ja mainitussa laissa 250/1998, 56 c § laissa 418/1993 sekä 57 § mainituissa laeissa 442/1984 ja 715/1995, sekä

lisätään 2, 9 ja 10 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 11 a, 13 a ja 16 a—16 e § sekä kunkin edelle uusi väliotsikko, 19 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 446/1995, uusi 5 momentti, 23 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 446/1995, uusi 2 momentti, 25 a §:n edelle uusi väliotsikko, 25 d §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 446/1995, uusi 4 ja 5 momentti, 25 g, 25 h, 25 i, 45, 46, 46 a, 47, 47 a, 48, 49, 49 a ja 50 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 5 a luku, 54, 54 a ja 54 b §:n edelle uusi väliotsikko, 54 b §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 446/1995, uusi 2 ja 3 momentti, 55, 56, 56 a, 56 b, 56 c ja 56 d §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 56 e ja 56 f § sekä kummankin edelle uusi väliotsikko, 57, 58, 60, 61 ja 62 §:n edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 60 a § ja sen edelle uusi väliotsikko, lakiin uusi 60 b—60 d § sekä lakiin uusi 64 b § seuraavasti:

21 §

Teoksen, joka on julkaistu, saa esittää julkisesti jumalanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä.

Julkaistun teoksen saa myös esittää julkisesti tilaisuudessa, jossa teosten esittäminen ei ole pääasia ja johon pääsy on maksuton sekä jota muutoinkaan ei järjestetä ansiotarkoituksessa.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske näytelmä- eikä elokuvateosta. Elokuvateoksen julkisesta esittämisestä tutkimuksen ja korkeakoulutasoisen elokuvaopetuksen yhteydessä säädetään 16 c §:ssä.

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että tekijänoikeuslain salliman yksityisen kopioinnin

mahdollisuuden varmistamiseksi hallitus seuraa tekijänoikeuslain teknisiä suojauksia koskevien säännösten vaikutuksia ja soveltamista. Hallituksen on edistettävä vapaaehtoisia toimenpiteitä yksityiseen käyttöön tapahtuvan kappaleen valmistamisen mahdollistamiseksi EU:n tekijänoikeusdirektiivin tavoitteiden ja ehtojen mukaisesti. Hallituksen on annettava eduskunnan sivistysvaliokunnalle asiasta selvitys vuoden 2006 loppuun mennessä. Jos tarvittavia vapaaehtoisia toimenpiteitä ei ole toteutettu, hallituksen on ryhdyttävä toimiin lainsäädännön muuttamiseksi siten, että käyttäjät voivat tehokkaasti hyödyntää yksityistä kopiointia koskevia lain säännöksiä.

SuVM 1/2005 vp — HE 28/2004 vp

Helsingissä 23 päivänä syyskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Vilén /kok	Kimmo Tiilikainen /kesk
vpj.	Kimmo Kiljunen /sd	Kari Uotila /vas
jäs.	Sirkka-Liisa Anttila /kesk	Jan Vapaavuori /kok
	Mikko Elo /sd	Matti Väistö /kesk
	Jukka Gustafsson /sd	vjäs. Eero Akaan-Penttilä /kok
	Heidi Hautala /vihr	Timo Kalli /kesk
	Pertti Hemmilä /kok	Rosa Meriläinen /vihr
	Toimi Kankaanniemi /kd	Tuija Nurmi /kok
	Miapetra Kumpula-Natri /sd	Satu Taiveaho /sd
	Markku Laukkanen /kesk	Pentti Tiusanen /vas
	Marjo Matikainen-Kallström /kok	Jutta Urpilainen /sd
	Juha Rehula /kesk	Harry Wallin /sd.
	Jouko Skinnari /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Pekka Nurminen.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Kuten valiokunnan mietinnössä todetaan, lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä on noussut voimakkaasti esille kysymys lain uusien teknisiä suojauksia koskevien säännösten vaikutuksista lain 12 §:n mahdollistamaan yksityiseen kopiointiin.

Käsityksemme mukaan lakiehdotus on laadittu voimakkaasti tekijänoikeuksien haltijoiden näkökulmasta. Kun laissa suojataan teknisiä suojauksia myös yksityiskäyttöön tapahtuvaa suojauksen murtamista vastaan, syntyy vaara, että käyttäjien oikeudet, jotka sisältyvät tekijänoikeuslakiin ja EU:n tekijänoikeusdirektiiviin, muuttuvat tosiasiallisesti tehottomiksi ja merkityksettömiksi. Tasapaino oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien välillä muuttuu voimakkaasti oikeudenhaltijoiden eduksi.

Lisäksi pidämme ongelmallisena lainsäädäntöä, jonka valvonta on käytännössä mahdotonta. Tämä ei ole omiaan edistämään yleistä lainkuullaisuutta ja lain kunnioitusta.

Näkemyksemme mukaan lakiehdotuksessa omaksuttu tulkinta EU:n tekijänoikeusdirektiivistä on yksipuolinen. Mahdollisuuksia kansallisen liikumavaran käyttöön direktiivin täytäntöönpanossa ei ole käytetty oikein, vaan pikemminkin käyttäjien kannalta kiristävään suuntaan.

Näkemyksemme on, että direktiivin sallima kansallinen liikkumavara on suhteellisen suuri. Yksityisen kopioinnin osalta direktiivissä edellytetään, että oikeudenhaltijat saavat siitä koh-

tuullisen hyvityksen eikä kopiointi estä teosten tavanomaista hyödyntämistä eikä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja. Suomen tekijänoikeuslaissa yksityinen kopiointi on rajattu muutamaan teoksen kappaleeseen, joiden käyttäminen muulla tavoin on nimenomaisesti kielletty. Tämän lisäksi oikeudenhaltijat saavat yksityisestä kopioinnista EU:n mittakaavassa korkean hyvityksen. Suomen voimassaoleva yksityistä käyttöä sääntelevä lainsäädäntö on näiltä osin nykyisellään direktiivin mukainen. Direktiivi antaa tällaisessa tilanteessa lainsäätäjälle mahdollisuuden turvata kansalaisten oikeuden yksityiseen kopiointiin myös silloin, kun teokset on varustettu teknisillä suojauksilla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että lakiehdotuksen 50 a §:n 3 momentti säädetään näin kuuluvana:

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta teknisen toimenpiteen kiertämiseen, joka suoritetaan salausta koskevan tutkimuksen yhteydessä taikka jonka yksityinen henkilö suorittaa teoksen saamiseksi kuultavilleen tai nähtävillään tai kappaleen valmistamiseksi yksityistä käyttöön varten laillisesti hankkimastaan teoksen kappaleesta.

Helsingissä 23 päivänä syyskuuta 2005

Jan Vapaavuori /kok
Marjo Matikainen-Kallström /kok
Tuija Nurmi /kok
Pertti Hemmilä /kok
Eero Akaan-Penttilä /kok

Pentti Tiusanen /vas
Jari Vilén /kok
Heidi Hautala /vihr
Kari Uotila /vas

VASTALAUSE 2

Perustelut

Suuri valiokunta on joutunut käsittelemään tekijänoikeuslainsäädännön uudistusta sivistysvaliokunnan mietinnön pohjalta. Käsitteilyn yhteydessä on ilmennyt, että sekä hallituksen esitys että sivistysvaliokunnan mietintö johtavat eräiltä osin kohtuuttomiin lopputuloksiin. Uudistusten perustana on Euroopan unionin direktiivi, jota laadittaessa kuluttajien ja tekijänoikeuksien haltijoiden edut eivät ole tulleet tasapuolisesti huomioon otetuiksi. Sama vinouma näkyy myös hallituksen esityksessä ja sivistysvaliokunnan mietinnössä.

Tekijänoikeudet tulee turvata ja piratismia vastaan tulee taistella, mutta samalla tulee kuluttajien kohtuulliset edut turvata ilman, että tavallinen kansalainen joutuu jatkuvasti elämäänsä rangaistus- tai hyvityshuhan alaisena.

Hallituksen esityksessä ja sivistysvaliokunnan mietinnössä ongelmallisia ovat tietokoneohjelmien ja tietokantojen välittämiseen liittyvät ongelmat 11 a §:ssä, yhteisöraukeamiseen liittyvät ongelmat 19 §:ssä sekä teknisen toimenpiteen kiertämisen kieltoon liittyvät ongelmat 50 a §:ssä. Myös teknisen suojauksen sekä televisio- ja radiolähetysten lähioikeuden suojan ajalliseen keston liittyä epätarkoituksenmukaisuutta.

Lakiehdotuksen 11 a § tulee hyväksyä siinä muodossa, joka täysistunnossa ensimmäisen käsittelyn äänestyksessä hylättiin. Tämä tarkoittaa, että pykälän 2 momentti tulee poistaa. Näin voidaan estää se uhka, että osa Internetin käytöstä muuttuisi laittomaksi ja operaattorit saattaisivat joutua kohtuuttomaan asemaan.

Lakiehdotuksen 19 §:n osalta tulee tarkoin seurata, aiheuttaako se eräiden erikoisalan kirja-, elokuva- ja muiden vastaavien kauppojen toimintaedellytysten kohtuutonta vaikeutumista ja estääkö se esimerkiksi opiskelijoiden Eta-alueen ulkopuolelta tapahtuvat kirjojen yhteis-

hankinnat. Mikäli näitä ongelmia ilmenee, niihin tulee viipymättä puuttua.

Pääministeri Paavo Lipposen II hallitus antoi eduskunnalle rauenneen esityksen (HE 177/2002 vp), jossa se ehdotti 50 a §:lle sanamuotoa, joka sallii musiikkikappaleen tai teoksen valmistamisen henkilökohtaista käyttöä varten kopioimalla se tietokoneen muistiin ja edelleen eri formaatille. Lipposen hallituksen esityksen perustelujen mukaan tämä ei ole ristiriidassa direktiivin säädösten kanssa. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen uusi esitys (HE 28/2004 vp) kieltää tällaisen menettelyn katsoen sen olevan saman direktiivin vastaista. Väitettyä direktiivin vastaisuutta perustellaan sivistysvaliokunnan mietinnössä keskusteluilla EU:n edustajien kanssa, mutta ei itse direktiivin sisällöllä.

Lakiin tulee ottaa Lipposen hallituksen esityksen mukainen 50 a §, joka laillistaa normaalin henkilökohtaisen käytön, mutta ei tee piratismista laillista eikä ole direktiivin vastainen. Alla oleva pykälä on sama kuin oli Lipposen hallituksen lakiesityksen 50 a § lisättyinä 2 momentilla, joka puolestaan on samansisältöinen kuin Vanhasen hallituksen esityksen vastaava 2 momentti. Näin menetellen yksityiseen käyttöön kopiointi vastaa yleistä oikeustajua eikä tee käyttäjistä lain rikkojia.

Suuri valiokunta kuittaa lain 50 a §:ään sisältyvät vakavat ongelmat ja kohtuuttomuudet lausumalla. Muihin ilmenneisiin epäkohtiin valiokunta ei puutu lainkaan. Lausuma ei voi olla ristiriidassa lain kanssa, eikä lausuma sido lain soveltajaa tai tuomioistuinta. Näin ollen se ei riitä korjaamaan lain epäkohtia. Hallitukselle kuuluu seurantavelvollisuus ilman eri lausumaakin. Pykälän muuttaminen edellä mainitulla tavalla tasapainottaa kuluttajan ja tekijöiden edut. Suuren valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan ollut valmis hyväksymään allekirjoittaneen perusteltuja muutosesityksiä.

Jumalanpalvelusmusiikin osalta yhdyin suuren valiokunnan mietintöön.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin suuren valiokunnan mietinnön mukaisesti, paitsi 11 a ja 50 a § seuraavasti:

Vastalauseen muutosehdotus

11 a §

(1 mom. kuten SiVM)
(2 mom. poist.)

50 a §

Tämän lain mukaan suojatun teoksen *suojana olevan tehokkaan teknisen toimenpiteen*, jonka (poist.) tekijä tai joku muu tekijän luvalla teosta yleisön saataviin saattaessaan on teoksen suojaksi asettanut, *kiertäminen on kielletty*.

Tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä tarkoitetaan tekniikkaa, laitetta tai osaa, joka on suunniteltu tavanomaisessa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin ilman tekijän tai oikeuksien muun haltijan lupaa kohdistuvia tekoja ja jolla tavoiteltu suoja saavutetaan.

Teoksen kappaleen levittäminen yleisölle ja maahantuonti yleisölle levittämistä varten on kielletty, jos teoksen suojana oleva tekninen toimenpide on 1 momentin vastaisesti kierretty.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta *teknisen toimenpiteen kiertämiseen, joka suoritetaan salausta koskevan tutkimuksen (poist.) yhteydessä tai jonka yksityinen henkilö suorittaa teoksen saamiseksi kuultavilleen tai nähtävillään tai kappaleen valmistamiseksi henkilökohtaista käyttöään varten laillisesti hankkimastaan teoksen kappaleesta.*

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta tietokoneohjelmaa suojaavaan tekniseen toimenpiteeseen.

Helsingissä 23 päivänä syyskuuta 2005

Toimi Kankaanniemi /kd

VASTALAUSE 3

Ehdotus

Sivistysvaliokunnan mietinnössä esitetyin perustein ehdotamme, että siltä osin kuin on kyse teoksen esittämisestä jumalanpalveluksen yh-

teydessä, lakiehdotukset hyväksytään sivistysvaliokunnan mietinnön (SiVM 6/2005 vp) mukaisesti.

Helsingissä 23 päivänä syyskuuta 2005

Kari Uotila /vas
Pentti Tiusanen /vas
Kimmo Kiljunen /sd

Jukka Gustafsson /sd
Heidi Hautala /vihr
Rosa Meriläinen /vihr